

บทที่ 9 การไหลของวัสดุ

- อักษรตัวที่ 3 ของกฎเก้าสำหรับไขปัญหาการวางแผนผังโรงงาน คือ R (Routing) หมายถึงว่าของสิ่งนั้นจะทำได้อย่างไร หรือกล่าวอีกในหนึ่งก็คือ ขบวนการผลิตนั่นเอง
- แต่ก่อนที่จะนำขบวนการผลิตที่มีอยู่ไปใช้ประโยชน์นั้น ผู้วางแผนต้องตอบคำถามของคำว่า “ทำไม” (Why) ขบวนการผลิต (Routing) จะต้องสามารถทดสอบ และพิสูจน์ให้เห็นจริงได้อย่างมีเหตุผลและถูกต้อง

การปรับปรุงขั้นตอนการผลิต

- หลักการปรับปรุง เริ่มแรกก็พัฒนาโดย Allen H. Mogensen ด้วยคำต่อไปนี้
  1. กำจัด(Eliminate) หน่วยทำงานนี้สำคัญหรือไม่ สามารถกำจัดหรือตัดทิ้งได้หรือไม่
  2. รวม(Combine) เราสามารถรวมหน่วยงานต่างๆเข้าด้วยกันได้หรือไม่
  3. เปลี่ยนลำดับ ขั้นตอนการทำงาน สถานที่ หรือคน เราสามารถเปลี่ยน หรือจัดใหม่ได้หรือไม่
  4. ปรับปรุงรายละเอียด(Improve Details) เราสามารถปรับปรุงวิธีการทำงาน หรืออุปกรณ์ ในแต่ละหน่วยงานได้หรือไม่
- เมื่อปรับปรุงกระบวนการผลิตแล้ว ก็จะสามารถเริ่มทำการวิเคราะห์การไหลของวัสดุ(Flow of Material) ในรอบที่ 1 ของแผนการเชิงปฏิบัติของ SLP ได้

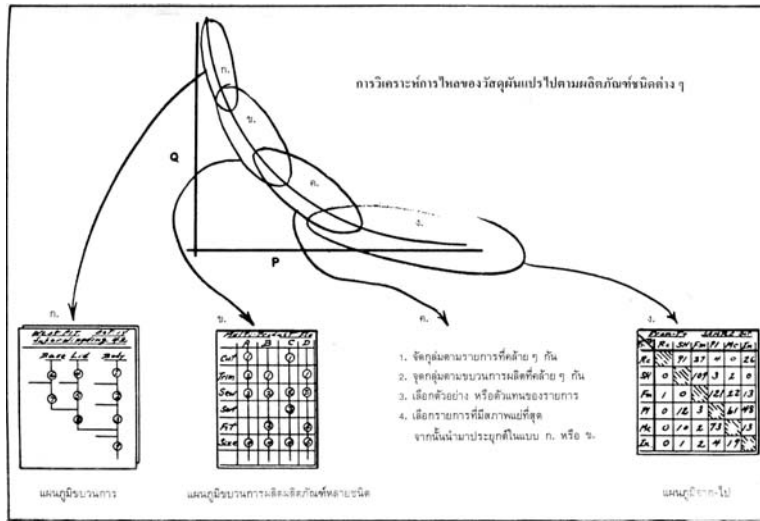
การไหลของวัสดุ-หัวใจสำคัญของการวางแผนผังโรงงาน (Flow of material-Heart of Many Layouts)

- วัสดุที่ไหลผ่านขบวนการต้องเป็นระบบทางตรง ไม่เป็นระบบทางอ้อม หรือวกวนไปมา หรือไหลย้อนกลับ
- การวิเคราะห์การไหลของวัสดุเป็นหัวใจสำคัญของการวางแผนผังโรงงาน โดยเฉพาะเมื่อวัสดุนั้นมีขนาดใหญ่ นำหนักมาก หรือมีจำนวนมากหรือเมื่อค่าใช้จ่าย หรือการขนส่งวัสดุสูงมาก เมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายของการดำเนินงาน การเก็บรักษาวัสดุ หรือการตรวจสอบ เหตุผลสำคัญก็คือ การไหลต้องได้รับการพัฒนาจากแผนภาพโดยตรง เนื้อที่ที่ต้องการก็อยู่ในแผนภาพการไหล(Flow Diagram)

วิธีวิเคราะห์การไหลของวัสดุ

- แผนภูมิ P-Q สามารถใช้เป็นเครื่องชี้นำในการวิเคราะห์การไหลได้ ดังนี้
  - 1.สำหรับผลิตภัณฑ์ชนิดเดียว ใช้แผนภูมิขบวนการผลิต(Operation Process Chart) หรือแผนภูมิการไหล
  - 2.สำหรับผลิตภัณฑ์หรือรายการหลายๆอย่าง ใช้แผนภูมิขบวนการผลิตผลิตภัณฑ์หลายชนิด (Multiproduct Process Chart) โดยไม่คำนึงถึงว่าจะเป็นงานประกอบหรือไม่ก็ตาม
  - 3.สำหรับผลิตภัณฑ์หรือรายการที่มีจำนวนมากๆ
กรรวมกันแล้วจัดทำเป็นกลุ่มทำการวิเคราะห์โดยอาศัยวิธีการตามข้อ 1 หรือ 2 ข.เลือกเอาตัวอย่างผลิตภัณฑ์หรือรายการแล้วทำการวิเคราะห์
  - 4.มีการขยายการผลิตผลิตภัณฑ์หลายๆชนิด ใช้แผนภูมิจาก-ไป(From-to-Chart)
- วิธีการวิเคราะห์การไหลที่เราจะใช้มีความแตกต่างกันโดยผันแปรไปตามปริมาณของผลิตภัณฑ์ และชนิดของผลิตภัณฑ์ ซึ่งจากส่วนโค้งของแผนภูมิผลิตภัณฑ์-ปริมาณ(P-Q Chart)สามารถบอกได้ว่าจะใช้เทคนิคใดในการวิเคราะห์

วิธีวิเคราะห์การไหลของวัสดุ

รูปที่ 9-1 การวิเคราะห์การไหลของวัสดุ โดยอาศัยแผนภูมิ P-H

แผนภูมิขบวนการผลิต OPC

- ความสัมพันธ์ 5 ประการ สามารถที่ทำให้วัสดุไหลผ่านได้ตลอดขบวนการคือ
  - 1.สามารถดำเนินการเปลี่ยนรูป เปลี่ยนคุณสมบัติ หรืองานประกอบ หรือถอดแยกชิ้นของรายการหรือวัสดุได้
  - 2.สามารถเคลื่อนย้าย หรือทำการขนส่งได้
  - 3.สามารถนับจำนวน ทดสอบ หรือตรวจสอบได้
  - 4.สามารถรอกอยการกระทำของทำกิจกรรมอื่น หรือพักรอ ส่วนประกอบอื่นๆได้
  - 5.สามารถเก็บไว้ได้

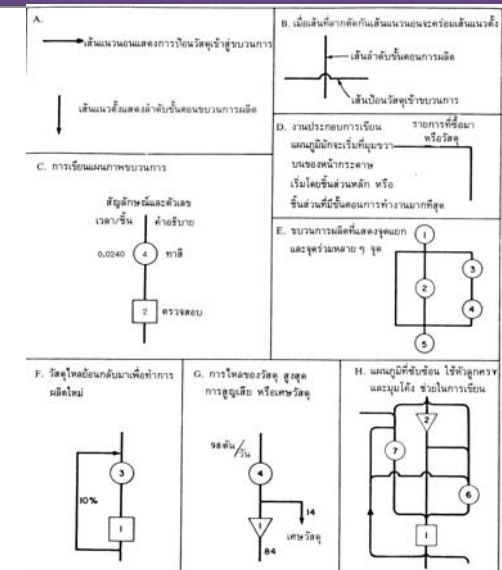
แผนภูมิขบวนการผลิต

สัญลักษณ์	อาการกระทำ	ผลที่สำคัญ
○	ทำ	การผลิต
➔	ขนส่ง	การเคลื่อนที่
□	ตรวจ	ตรวจสอบ
∩	คอย	เกิดการขัดข้องต้องรอกอย
▽	เก็บ	การเก็บ

รูปที่ 2 แสดงสัญลักษณ์ที่สำคัญเพื่อใช้เขียนแผนภูมิขบวนการผลิตตามมาตรฐาน ASME No. 101

แผนภูมิขบวนการผลิต

รูปที่ 3 แสดงวิธีการ นำเส้นและสัญลักษณ์ต่างๆมาเขียนเป็นแผนภูมิขบวนการทำงานตามมาตรฐาน ASME No.101

แผนภูมิขบวนการผลิต

- แผนภูมิขบวนการผลิต (Operation Process Chart) คือ แผนภูมิที่บันทึกกรรมวิธีอย่างกว้างๆ เพื่อให้เห็นภาพการทำงานของการทำงานทั้งระบบงาน โดยบันทึกการทำงาน(Operations) และการตรวจสอบ (Inspection) ที่สำคัญทั้งหมด เรียงตามลำดับการเกิดก่อนหลัง

แผนภูมิขบวนการผลิต

ใช้สัญลักษณ์ในการบันทึกเพียง 2 ตัวเท่านั้นคือ

- ○ ทำงาน(Operation) ใช้สำหรับบันทึกกิจกรรมที่วิธีขั้นตอนสำคัญในกรรมวิธี ที่วัตถุดิบทำให้เปลี่ยนลักษณะคุณสมบัติ หรือหมายถึงการประกอบวัตถุดิบนั้นเข้ากับชิ้นอื่น หรือหมายถึง การถอดแยกชิ้นงานก็ได้
  - □ ตรวจสอบ (Inspection) ใช้สำหรับกิจกรรมที่เป็นการตรวจสอบ
- นอกจากจะใช้กิจกรรมทั้ง 2 ในการบันทึกกิจกรรมที่เกิดขึ้นแล้ว จะต้องมีการอธิบายสัญลักษณ์กำกับไว้ทางด้านขวาของสัญลักษณ์ในแผนภูมิด้วย คำอธิบายควรมีลักษณะสั้นแต่ได้ความชัดเจนสมบูรณ์ในตัวเอง และสามารถทราบเวลาในการทำงานได้ก็ให้ใส่กำกับไว้ทางด้านซ้ายของสัญลักษณ์

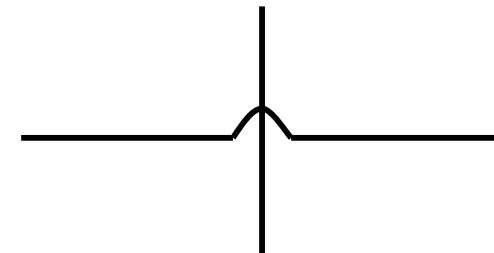
หลักการสร้างแผนภูมิขบวนการผลิต

ก่อนเริ่มต้นสร้างแผนภูมิขบวนการผลิต ควรจะเขียนส่วนที่เป็นหัวกระดาษเสียก่อน ซึ่งโดยทั่วไปจะประกอบด้วยข้อมูลต่อไปนี้

- ชื่อของแผนภูมิ “แผนภูมิขบวนการผลิต(Operation Process Chart)”
- ชื่อของชิ้นงาน หรือ โครงการ(Subject being chart)
- หมายเลขชิ้นงานหรือชิ้นส่วน(Part number)
- ลักษณะของกรรมวิธี หรือ โครงการ(Process description)
- เป็นวิธีการเดิมหรือวิธีการปรับปรุงใหม่(Present or proposed Method)
- ชื่อของผู้สร้างแผนภูมิ(Name of person doing the charting)
- วันที่สร้างแผนภูมิ(Date)
- หมายเลขของแผนภูมิ(Chart number)
- โรงงาน อาคาร และแผนที่งานถูกนำมาสร้างแผนภูมิ

แผนภูมิขบวนการผลิต

- **เส้นตรงในแนวตั้ง(Vertical flow line)** ใช้แสดงถึงขั้นตอนการทำงานตามลำดับการเกิดก่อนหลัง
- **เส้นตรงในแนวนอน(Horizontal material line)** ซึ่งจะลากไปชนกับเส้นตรงในแนวตั้งจะแสดงถึง การที่วัตถุดิบนำเข้าไปสู่กรรมวิธีซึ่งวัตถุนั้นอาจจัดซื้อ มา หรือจัดสร้างขึ้นในระหว่างกรรมวิธีนั้น

ขั้นตอนการสร้างแผนภูมิขบวนการผลิต

1. เลือกชิ้นส่วนที่สำคัญ(Major component)ของงานนั้น โดยทั่วไปมักจะถือเอาชิ้นงานที่มีขั้นตอนการทำงานมากที่สุด ให้ถือเป็นชิ้นส่วนแรกของการทำแผนภูมิ
2. เขียนรายการของการทำงาน(Operation)และการตรวจสอบ(Inspection)ที่เกิดขึ้นกับชิ้นส่วนนั้นตามลำดับก่อนหลัง พร้อมทั้งคำอธิบายของแต่ละขั้นตอนอย่างสั้นกะทัดรัดแต่ได้ความสมบูรณ์
3. เริ่มต้นจากมุมขวาด้านบน(ในกรณีที่เป็นงานประกอบ) ให้เขียนชื่อของชิ้นส่วนพร้อมทั้งข้อกำหนดต่างๆรวมทั้งขนาดลงใต้ชื่อนั้น แล้วเขียนเส้นตรงในแนวระดับใต้ชื่อและข้อกำหนดของชิ้นส่วนนั้น ใส่หัวลูกศรให้ชี้ไปทางขวา เส้นนี้แสดงถึงวัตถุดิบป้อนเข้าสู่กรรมวิธี
4. เริ่มจากปลายของหัวลูกศร เขียนเส้นตรงในแนวตั้งลงมาเพื่อแสดงถึงขั้นตอนการทำงานที่เกี่ยวข้องกันของทั้งการปฏิบัติงาน และการตรวจสอบ ซึ่งได้ปรากฏอยู่ในขั้นตอนที่ 2 แล้ว โดยเขียนสัญลักษณ์ตัวแรกห่างจากเส้นตรง หนึ่งนิ้วครึ่ง พร้อมทั้งเขียนคำบรรยายการทำงานสั้นๆ ลงที่ด้านขวาของสัญลักษณ์นั้น และถ้ามีบันทึกเวลาของการทำงานก็ให้ใส่เวลากำกับไว้ที่ด้านซ้ายของสัญลักษณ์

แผนภูมิขบวนการผลิต

- เขียนเส้นตรงในแนวตั้งต่อจากสัญลักษณ์ตัวเดิม แล้วเขียนสัญลักษณ์การทำงาน
- ของขั้นตอนต่อไปทำเหมือนกับตัวแรกทุกประการ
5. ทำเช่นนี้ไปจนครบขั้นตอนการทำงานที่ชิ้นส่วนที่สองที่จะต้องมาประกอบเข้ากับชิ้นส่วนแรกให้ลากเส้นตั้งฉากต่อปลายของเส้นตรงในแนวตั้งของชิ้นส่วนที่สองไปในแนวระดับจบไปชนกับ เส้นตรงในแนวตั้งของชิ้นส่วนแรกที่สุดซึ่งจะมีการประกอบเกิดขึ้น ทำเช่นนี้กับทุกๆชิ้นส่วน
  6. วัสดุที่ซื้อมาใช้ในกรรมวิธีโดยตรง โดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนการผลิตใดๆให้ใช้เส้นตรงในแนวระดับแทนการนำวัสดุเข้าสู่กรรมวิธี ณ จุดที่ต้องการใช้แล้วเขียนชื่อวัสดุ พร้อมทั้งข้อกำหนดรายละเอียดกำกับไว้ด้วย
  7. ภายในสัญลักษณ์ของการทำงาน และการตรวจสอบ จะมีหมายเลขปรากฏเพื่อสะดวกในการอ้างอิงวิธีการให้หมายเลขให้ถือตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนเป็นหมายเลขแรก และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทีหลังก็ให้หมายเลขต่อๆกันไปตามลำดับ

แผนภูมิการไหลของขบวนการผลิต และแผนภาพการไหล (Flow Process Chart and Flow diagram)

- แผนภูมิการไหลของขบวนการผลิต (Flow Process Chart) คือแผนภูมิที่เขียนขึ้นเพื่อบันทึกขั้นตอนการทำงาน จนกระทั่งเป็นผลิตภัณฑ์ โดยบันทึกละเอียดทุกขั้นตอนของการทำงาน โดยการใช้สัญลักษณ์ทั้ง 5 ตัว
- แผนภูมิการไหลของขบวนการผลิต แบ่งออกได้เป็น 2 แบบ คือ
  1. แบบบันทึกขั้นตอนการทำงานของคน(Man Type)เป็นแผนภูมิที่บันทึกเฉพาะขั้นตอนการทำงานของคนเพียงอย่างเดียวเท่านั้นที่เคลื่อนที่ผ่านไปตามขั้นตอนต่างๆ
  2. แบบบันทึกขั้นตอนการแปรรูปของวัตถุดิบ(Material Type)เป็นแผนภูมิที่บันทึกเฉพาะขั้นตอนการแปรรูป หรือขั้นตอนที่วัตถุดิบจะต้องผ่านหรือถูกกระทำในการแปรรูปของวัตถุดิบนั้นจนกระทั่งกลายเป็นผลิตภัณฑ์

แผนภูมิการไหลของขบวนการผลิต และแผนภาพการไหล (Flow Process Chart and Flow diagram)

- เมื่อเราศึกษาแผนภูมิการไหลของขบวนการผลิตโดยละเอียด ก็จะเข้าใจกรรมวิธีในการผลิตโดยตลอด ในขณะที่เดียวกันก็จะเกิดแนวความคิดในการปรับปรุงอาจจะกระทำได้ในลักษณะดังนี้
- กิจกรรมที่เกี่ยวกับoperationบางส่วนอาจตัดทิ้งได้เลย บางส่วนอาจรวมกันได้
  - หาทางใช้เครื่องจักรให้คุ้มค่ายิ่งขึ้น
  - การคอยระหว่างขั้นตอนการทำงานควรรหาทางตัดทิ้งไปให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
- แผนภูมิการไหลของขบวนการผลิต เหมาะเป็นพิเศษสำหรับศึกษาวิเคราะห์เพื่อตัดค่าใช้จ่ายที่แอบแฝง(Hidden Cost) ในการผลิตสินค้านั้นๆ

แผนภูมิการไหลของขบวนการผลิต และแผนภาพการไหล
(Flow Process Chart and Flow diagram)

วิธีสร้างแผนภูมิการไหลของขบวนการผลิต

- ชื่อของแผนภูมิ แผนภูมิการไหลของขบวนการผลิต(Flow Process Diagram)
- แผนภูมินี้เป็นวิธีการเดิม หรือวิธีที่ปรับปรุงแล้ว(Present or Proposed Method)
- คำอธิบายย่อของแต่ละขั้นตอนการผลิต(Process Description)
- สถานที่(Plant Building of Department)
- ชื่อผู้สร้างแผนภูมิ
- หมายเลขของแผนภูมิ
- ในกรณีที่แผนภูมิเป็นแบบบันทึกวัสดุ ควรระบุชื่อชิ้นงาน เลขที่ชิ้นงาน และหมายเลขแบบด้วย
- แผนที่ และจำนวนแผ่นทั้งหมด(Sheet No. _____ of _____)
- วันที่บันทึก

แผนภูมิการไหลของขบวนการผลิต และแผนภาพการไหล
(Flow Process Chart and Flow diagram)

การสร้างแผนภูมิ แบ่งออกได้เป็น 2 วิธีคือ

- วิธีแรก เป็นแผนภูมิแบบง่าย ๆ โดยเขียนสัญลักษณ์ต่างๆ 5 ตัวลงในกระดาษเปล่าเรียงตามลำดับก่อน-หลัง

รูปตัวอย่างแผนภูมิการไหล เกี่ยวกับการร่อนน้ำต้นไม้ โดยการเขียนสัญลักษณ์ ตามลำดับก่อนหลัง

แผนภูมิการไหลของขบวนการผลิต และแผนภาพการไหล
(Flow Process Chart and Flow diagram)

- วิธีที่ 2 คือการสร้างแผนภูมิแบบฟอร์มที่มีสัญลักษณ์และรายละเอียดอื่นๆเอาไว้เรียบร้อยแล้ว ผู้ทำแผนภูมิเพียงแต่โยงเส้นต่อระหว่างสัญลักษณ์ที่ต้องการใช้เท่านั้น และใส่ข้อมูลตัวเลข และระยะทางในการเคลื่อนที่ ตลอดจนข้อสรุปต่างๆ เท่าที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงงานต่อไป

แผนภูมิการไหลของขบวนการผลิต และแผนภาพการไหล
(Flow Process Chart and Flow diagram)

แผนภาพการไหล (Flow Diagram)

- แผนภาพการไหล เป็นแบบแปลนที่เกี่ยวข้องกับการทำงานที่ได้แสดงอยู่ในแผนภูมิการไหลของขบวนการผลิต แผนภูมิสองชนิดนี้จะต้องใช้ควบคู่กันเสมอ

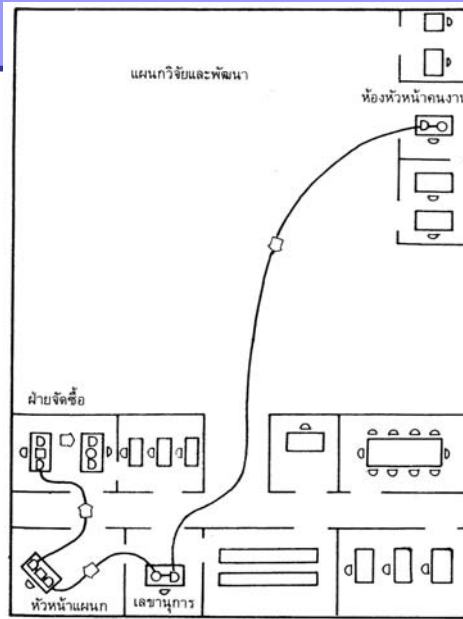
วิธีสร้างแผนภาพการไหล

- หาแบบแปลนของดัก หรือเฉพาะแผนกที่ต้องการจะศึกษาและบันทึกการทำงานเพื่อจัดทำแผนผังต่อไป โดยใช้มาตราส่วนที่เหมาะสม ในแบบแปลนดังกล่าวควรมีรายละเอียดที่ตั้งของเครื่องจักรและบริเวณที่มีการทำงานลักษณะต่างๆ
- เขียนตำแหน่งที่มีการทำกิจกรรมต่างๆลงในแบบแปลน โดยใช้สัญลักษณ์และหมายเลขให้ตรงกันกับที่ได้กำหนดไว้ในแผนภูมิการไหลของแผนภูมิการผลิต
- เขียนเส้นแสดงเส้นทางเคลื่อนที่ของพนักงาน หรือวัสดุในแบบแปลน เส้นทางเคลื่อนที่นี้จะต่อโยงกับสัญลักษณ์ต่างๆที่ได้เขียนลงในแบบแปลนแล้ว และแสดงทิศทางการเคลื่อนที่โดยใช้หัวลูกศร
- ถ้ามีการเคลื่อนที่กลับซ้ำเส้นทางเดิมให้แสดงด้วยเส้นแยกกันอีกเส้นหนึ่งให้เห็นได้อย่างชัดเจน

รูปแผนภาพการไหล แสดงการจัดซื้อเครื่องมือ (วิธีเดิม)

ความเข้มข้นไหล (Intensity of Flow)

- มืองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ ซึ่งมักจะมองข้ามไปคือ
  - 1.ความเข้มข้นไหลของวัสดุ
  - 2.การระบายของเสีย เศษขยะ เศษวัสดุ และอื่นๆ
- หากทำการวิเคราะห์การไหลเพื่อที่จะจัดหน่วยทำงาน(Operation) หรือกิจกรรมต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างถูกต้อง ขนาดของวัสดุที่จะทำการเคลื่อนที่ คือความเข้มข้นไหลในแต่ละเส้นทาง
- การระบายของเสียและเศษวัสดุ เป็นปัญหาสำคัญของการวางผังในส่วนที่เกี่ยวกับการขนถ่ายวัสดุ ส่วนใหญ่แล้วในระบบการผลิตอาจมีของเสียหรือเศษวัสดุสูง 20-30%

การวัดความเข้มข้นไหล (Measures of Intensity)

- หลักในการคำนวณเบื้องต้น ก็โดยการเอาจำนวนชิ้นของวัสดุที่เคลื่อนที่ ต่อช่วงเวลา แล้วหาออกมาเป็นหน่วยเวลาต่อไป หน่วยวัดเป็นแม็ก “Mag Count” เป็นตัวช่วยแก้ปัญหา “Mag Count”เป็นหน่วยวัดการขนส่งวัสดุชนิดต่างๆในทุกสถานะ แม้กระทั่งช่วงที่วัสดุถูกเปลี่ยนแปลงในแต่ละตอนของขบวนการผลิตด้วย

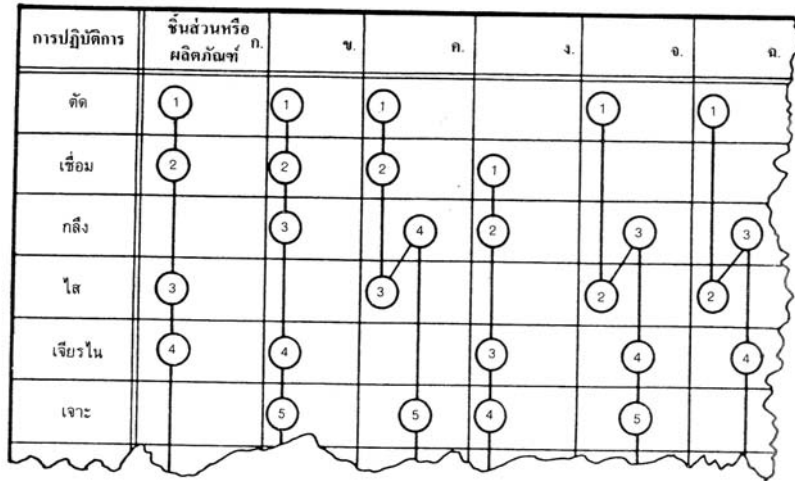
แผนภูมิขบวนการผลิตผลิตภัณฑ์หลายชนิด

(Multi-product Process chart)

- หากว่ามีวัสดุ หรือผลิตภัณฑ์ตั้งแต่ 6-10 รายการ ครั้นจะเขียนเป็น 10แผนภูมินั้นก็เป็นการไม่สะดวก เสียเวลาและยังยากต่อการนำมาวิเคราะห์ วิธีที่ดีกว่าก็โดยการ ใช้แผนภูมิขบวนการผลิตผลิตภัณฑ์หลายๆชนิด โดยเฉพาะในกรณีที่ไม่มียานประกอบ
- หมายเหตุแผนภูมิขบวนการผลิตผลิตภัณฑ์หลายชนิด ไม่ได้แสดงถึงงานประกอบชิ้นส่วนต่างๆ ได้ทั้งหมด แต่จะใช้สำหรับการประกอบรายการหลัก โดยทั่วไปใช้สำหรับสายงานประกอบ 2 หรือ 3 สายงานเท่านั้น

แผนภูมิขบวนการผลิตผลิตภัณฑ์หลายชนิด

(Multi-product Process chart)

รูปแผนภูมิขบวนการผลิตผลิตภัณฑ์หลายชนิด

การจัดกลุ่มหรือการเลือกตัวแทน

ในบางครั้งโรงงานอาจมีวัสดุ หรือรายการต่างๆ มากมายหลายชนิด อาจเป็น 30-50 ชนิด อันทำให้ยากต่อการนำมาวิเคราะห์การไหล ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการจัดกลุ่ม หรือเลือกตัวแทนรายการดังกล่าว ผู้วางแผนอาจทำการจัดกลุ่มได้ด้วยวิธีง่ายๆ โดยการจัดเส้นทางลำดับการผลิต เพราะว่า อาจมีผลิตภัณฑ์หลายรายการสามารถใช้เครื่องจักร อุปกรณ์ ที่มีอยู่ในขบวนการผลิตที่เหมือนกัน หรืออาจจัดกลุ่มโดยคำนึงถึงคุณสมบัติอื่นๆ

อย่างไรก็ตาม บางครั้งเราไม่อาจจัดกลุ่มรายการผลิตภัณฑ์รายการต่างๆ ได้ ผู้วางแผนต้องเลือก หรือมีตัวอย่างของรายการต่างๆ นั้นเป็นตัวแทน ซึ่งวิธีการนี้อาศัยหลักการทางสถิติเข้าช่วย บางครั้งอาจทำให้เกิดข้อผิดพลาด วิธีการเลือกที่ดีกว่าโดยพิจารณารายการที่มีเงื่อนไขที่แย่ที่สุด เช่นว่า เลือกรายการภายใต้หลักการที่ว่า ฟังโรงงานสามารถที่จะรองรับรายการที่แย่ที่สุดได้ แล้วจะสามารถรองรับรายการอื่นๆ ได้ทั้งหมด ดังนั้นการเลือกอาจทำได้โดยเลือกจาก 3-5 รายการ ที่มีรายการที่แย่มากๆ ของรายการทั้งหมด (โดยไม่จำเป็นต้องเอาทั้งหมด) ดังตัวอย่าง

การจัดกลุ่มหรือการเลือกตัวแทน

น้ำหนักมากที่สุด	ยากต่อการรองรับ
ขนาดใหญ่ที่สุด	เป็นรายการที่มีหน่วยงานทำงานมากที่สุด
ขนาดกองใหญ่มากที่สุด	จำนวนมากสุด
บอบบางมากที่สุด	ปัญหาด้านสุขภาพ
อันตรายมากที่สุด	ลูกค้าตำหนิมาก
ค่าเสียหายมากที่สุด	มีเศษวัสดุ หรือของเน่าเสียมาก

แผนภูมิจาก-ไป (From-to Chart)

- การจัดกลุ่ม หรือคัดเลือกว่าวัสดุ ผลิตภัณฑ์หรือชิ้นส่วนต่างๆ ที่เราจะทำการศึกษา และมีจำนวนมากหลายชนิดนั้น เป็นวิธีการที่จะนำไปสู่การสร้างแผนภูมิ จาก-ไป(From-to Chart) บางครั้งเราเรียกแผนภูมิ จาก-ไป ว่า Cross Chart
- กรอบสำหรับบันทึกข้อมูลต่างๆ สามารถตรวจสอบได้ โดยการเขียนรายการที่ได้เขียนไว้ในแนวนอนของช่องไป(To) ลงในแนวตั้งของช่องจาก(From) ซึ่งข้อผิดพลาดอาจพบได้ในลักษณะที่ว่า จำนวนเที่ยวในการขนถ่ายเข้ามาในหน่วยงาน หรือศูนย์กลางของหน่วยงาน และออกไปไม่เท่ากัน อย่างไรก็ตาม ผลรวมสุดท้ายของจำนวนเที่ยวที่ขนถ่าย ทั้งในแนวนอนและแนวตั้งต้องเท่ากัน

การวิเคราะห์การไหลของวัสดุ

- เมื่อผลิตภัณฑ์มีน้อยชนิด และแต่ละชนิดมีปริมาณมาก จะใช้แผนภูมิต้นขบวนการผลิต เมื่อผลิตภัณฑ์ที่มีหลายชนิด ผู้วางแผนต้องการรู้วิธีที่จะกำหนดลักษณะการไหล โดยอาศัยแผนภูมิต้นขบวนการผลิตผลิตภัณฑ์หลายชนิด โดยการจับกลุ่ม และวิธีสุดท้ายโดยอาศัยหลักสถิติมาใช้กับแผนภูมิ จากไป
- โดยปกติแล้ว อย่างน้อยต้องมีการวัดการไหลหรือการเคลื่อนที่ของวัสดุที่เป็นจริงที่อาจมองเฉพาะการเคลื่อนที่ของการปฏิบัติแบบพื้นฐานของหน่วยทำงานต่างๆ ซึ่งสามารถวัดการไหลได้โดยนับหรือใช้บัตรตรวจสอบขณะที่มีการเคลื่อนวัสดุหรือผลิตภัณฑ์ เข้า-ออก ภายในพื้นที่แต่ละส่วน
- นอกจากเป็นการนับในเชิงปริมาณของรายการต่างๆ ที่เคลื่อนที่บนเส้นทางนั้นๆ แล้วผู้วางแผนทราบถึงความเข้มข้นของการไหลในแต่ละเส้นทาง เส้นทางใดที่มีความเข้มข้นของการไหลสูง ย่อมมีความสำคัญสูงเช่นกัน

การแปลงค่าปริมาณการไหลให้อยู่ในรูปแบบง่ายๆ

สามารถแปลงค่าความเข้มข้นการไหลของวัสดุระดับต่างๆ ให้เป็นวิธีการเปรียบเทียบแบบธรรมดาโดยอาศัยวิธีการแบบต่างๆ โดยใช้เครื่องหมายดังนี้

- A = (Abnormally)ความเข้มข้นการไหลสูงพิเศษ
- E = (Especially)ความเข้มข้นการไหลสูงมาก
- I = (Important)ความเข้มข้นการไหลสูง
- O = (Ordinary)ความเข้มข้นการไหลธรรมดา
- U = (Unimportant)ความเข้มข้นการไหลน้อยมากๆ หรือแทบไม่มีความเข้มข้นการไหลเลย

จากนั้นก็นำผลความเข้มข้นของการไหลของวัสดุมาจัดเป็นกลุ่มต่างๆ

การแปลงค่าปริมาณการไหลให้อยู่ในรูปแบบง่ายๆ

- การแปลงค่าความเข้มข้นการไหลโดยใช้ตัวอักษร เหมาะสำหรับปัญหาต่างๆ ซึ่งสามารถกระทำได้นี้
- 1. กำหนดแต่ละเส้นทางให้ชัดเจน โดยทราบถึงจุดเริ่มต้น และปลายทางของเส้นทางเคลื่อนที่ (ปกติแล้วตัวเลขที่ใช้เป็นชื่อเส้นทาง มักเอาตัวเลขน้อยๆ ไว้ทางซ้ายมือ)
- 2. กำหนดวัสดุที่ต้องไหลผ่านแต่ละเส้นทางให้เรียบร้อย ผลิตภัณฑ์หรือวัสดุต้องเคลื่อนที่ไปทิศทางเดียวกัน ของแต่ละเส้นทาง
- 3. ให้เรียงความเข้มข้นการไหลของแต่ละเส้นทาง จากมากมาหาน้อยลงตามลำดับ
- 4. เขียนกราฟแท่ง แสดงความเข้มข้นการไหลของแต่ละเส้นทาง
- 5. แบ่งกราฟแท่งที่จุดเหมาะสม ของความเข้มข้นการไหลของเส้นทางต่างๆ เพื่อดูว่ามีเส้นทางใดบ้างที่มีความเข้มข้นการไหลสูงระดับใด ปกติแล้วตัวเลขที่ยอมรับ ของความเข้มข้นการไหลระดับ A ประมาณร้อยละ 10 ของเส้นทางที่มีความเข้มข้นสูงสุด (แต่มีความเข้มข้นมากกว่าร้อยละ 40) และความเข้มข้นการไหลระดับ 0 ค่าความเข้มข้นการไหลประมาณ ร้อยละ 10 ของค่าสูงสุด (แต่ต้องน้อยกว่าร้อยละ 10 ของเส้นทางทั้งหมด)
- 6. ให้เขียนเส้นแบ่ง เพื่อแสดงช่วงระยะของความเข้มข้นการไหล ที่ได้แบ่งออกเป็นระดับต่างๆตามรหัสอักษรส่วนเครื่องหมายลบที่ได้แบ่งไว้ ให้อยู่ระหว่างรหัสอักษรค่าเต็ม

ลักษณะการไหลของวัสดุ

การไหลของวัสดุ นับเป็นหัวใจสำคัญของการวางผังโรงงาน ทั้งนี้เพราะการไหลเป็นส่วนสำคัญของขบวนการผลิต เป็นหนทางที่จะทำให้ระบบการผลิตมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ผลจากการวางแผนการไหลของวัสดุที่ดี

1. ระบบการผลิตมีประสิทธิภาพสูงขึ้น, ผลผลิตเพิ่มขึ้น
2. เนื้อที่บริเวณพื้นที่ใช้ประโยชน์ได้มากกว่าและดีกว่า
3. กิจกรรมทางขนถ่ายวัสดุไม่ซับซ้อน
4. ใช้อุปกรณ์ได้ประโยชน์มากกว่า เวลาว่างเปล่ามีน้อย
5. ลดเวลาในขบวนการผลิต
6. ลดคลังพัสดุในขบวนการผลิต
7. ใช้แรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพกว่า
8. ลดความเสียหายของผลิตภัณฑ์

ลักษณะการไหลของวัสดุ

9. ลดอุบัติเหตุ
10. ลดระยะทางการเดิน
11. ลดความแออัดการจราจรในแต่ละเส้นทาง
12. พังโรงงานมีประสิทธิภาพ
13. ควบคุมดูแลได้ง่ายกว่า
14. ระบบการควบคุมการผลิตไม่ซับซ้อน
15. ลดเวลาการเดินทางกลับ
16. การไหลในขบวนการผลิตราบเรียบ
17. กำหนดการของขบวนการผลิตดีขึ้น
18. ลดสภาวะที่จะมีกลุ่มคนแออัด
19. การดูแลของยามรักษาการเฝ้าโรงงานทำได้ง่ายกว่า
20. การทำงานเป็นไปตามลำดับ และเป็นระบบ

องค์ประกอบการพิจารณาเพื่อการวางแผนการไหลของวัสดุ

1. วัสดุหรือผลิตภัณฑ์
  - 1.1 คุณสมบัติ
    - ก. ของที่รับ
    - ข. ของที่จะส่ง
  - 1.2 ปริมาตรของการผลิต
  - 1.3 จำนวนของชิ้นส่วนที่แตกต่างกัน
  - 1.4 จำนวนของหน่วยงาน
  - 1.5 จำนวนที่ต้องการเก็บในคลัง

องค์ประกอบการพิจารณาเพื่อการวางแผนการไหลของวัสดุ

2. การเคลื่อนที่
  - 2.1 ความถี่
  - 2.2 ความเร็ว
  - 2.3 อัตรา
  - 2.4 ปริมาตร
  - 2.5 ขอบเขต
  - 2.6 พื้นที่
  - 2.7 ระยะทาง
  - 2.8 แหล่งของวัสดุ
  - 2.9 จุดปลายทาง
  - 2.10 บริเวณสี่แยก
  - 2.11 ความต้องการการไหลระหว่างพื้นที่ทำงาน
  - 2.12 ที่ตั้งของแผนกรับของและส่งของ

องค์ประกอบการพิจารณาเพื่อการวางแผนการไหลของวัสดุ

3. วิธีการขนถ่ายวัสดุ
  - 3.1 หน่วยที่บรรจุเพื่อการขนถ่าย
  - 3.2 ความเป็นไปได้ในการใช้แรงโน้มถ่วง
  - 3.3 กฎของการขนถ่ายวัสดุ
  - 3.4 ความยืดหยุ่นที่ต้องการ
  - 3.5 อุปกรณ์ที่ต้องการ
  - 3.6 ทางเลือกที่เป็นไปได้
  - 3.7 การวางแผนการขนถ่ายขั้นต้น

องค์ประกอบการพิจารณาเพื่อการวางแผนการไหลของวัสดุ

4. ขบวนการผลิต

- 4.1 ชนิด
- 4.2 ลำดับขั้นตอนการทำงาน
- 4.3 การปฏิบัติงานระหว่างการเคลื่อนที่
- 4.4 คุณลักษณะที่ต้องการของกิจกรรมต่าง ๆ
- 4.5 การวางผังโรงงานตามชนิดผลิตภัณฑ์ หรือขบวนการผลิต
- 4.6 ปริมาณของอุปกรณ์
- 4.7 เนื้อที่ที่ต้องการ
- 4.8 จำนวนของหน่วยประกอบย่อย

องค์ประกอบการพิจารณาเพื่อการวางแผนการไหลของวัสดุ

5. อาคารโรงงาน

- 5.1 ขนาด
- 5.2 รูปร่าง
- 5.3 ชนิด
- 5.4 จำนวนชั้น
- 5.5 ตำแหน่งประตู
- 5.6 ตำแหน่งเสา
- 5.7 ความกว้างระหว่างแนวเครื่องจักร
- 5.8 ความสูงของเพดาน
- 5.9 ทำเลที่ต้องการของแต่ละแผนก

องค์ประกอบการพิจารณาเพื่อการวางแผนการไหลของวัสดุ

6. ที่ตั้งโรงงาน

- 6.1 ลักษณะภูมิประเทศ
- 6.2 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการขนส่ง
- 6.3 ความเป็นไปได้ที่จะขยายโรงงาน

7. บุคลากร

- 7.1 จำนวนบุคลากร
- 7.2 การเคลื่อนที่
- 7.3 ความปลอดภัย
- 7.4 สภาพแวดล้อมการทำงาน
- 7.5 ความต้องการด้านการควบคุมดูแล

องค์ประกอบการพิจารณาเพื่อการวางแผนการไหลของวัสดุ

8. อื่น ๆ

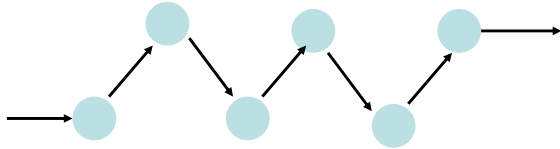
- 8.1 ตำแหน่งที่ตั้งของกิจกรรมช่วยหรือกิจกรรมบริการ
- 8.2 ความเป็นไปได้ที่จะทำให้วัสดุเสียหาย
- 8.3 ค่าใช้จ่ายสนับสนุน
- 8.4 การควบคุมการผลิต
- 8.5 ความยืดหยุ่น
- 8.6 ความสามารถในการขยาย
- 8.7 ระดับความสูงของกิจกรรมต่าง ๆ

รูปแบบทั่วไปของการไหล

1. การไหลแบบเส้นตรง

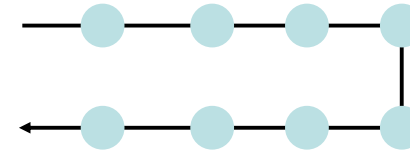

2. การไหลแบบ Zig-Zag

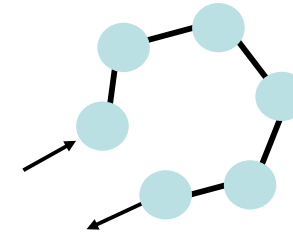

รูปแบบทั่วไปของการไหล

3. การไหลแบบตัวยู

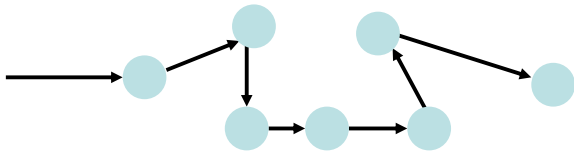

4. การไหลแบบวงกลม

รูปแบบทั่วไปของการไหล

5. การไหลไร้รูปแบบ หรือการไหลแบบหมุนไม่เท่ากัน

- จะเห็นได้ว่าการไหลของวัสดุ เป็นหัวใจสำคัญของการวางแผนผังโรงงาน ซึ่งผู้วางแผนต้องคำนึงถึง และให้ความสำคัญ โดยอาศัยแผนภูมิชนิดต่างๆ มาทำการวิเคราะห์ นอกจากนั้นยังได้กล่าวถึงการวัดปริมาณการไหล ความเข้มข้นการไหล ตลอดจนการเปรียบเทียบ เพื่อให้เห็นว่า มีเส้นทางการไหลใดบ้าง ที่มีความเข้มข้นการไหลสูง อันยังผลต่อการวางแผนผังโรงงาน และกำหนดเส้นทางการไหลภายในโรงงานได้อย่างเหมาะสม

บทสรุป

- จะเห็นได้ว่าการไหลของวัสดุ เป็นหัวใจสำคัญของการวางแผนผังโรงงาน ซึ่งผู้วางแผนต้องคำนึงถึง และให้ความสำคัญ โดยอาศัยแผนภูมิชนิดต่างๆ มาทำการวิเคราะห์ นอกจากนั้นยังได้กล่าวถึงการวัดปริมาณการไหล ความเข้มข้นการไหล ตลอดจนการเปรียบเทียบ เพื่อให้เห็นว่า มีเส้นทางการไหลใดบ้าง ที่มีความเข้มข้นการไหลสูง อันยังผลต่อการวางแผนผังโรงงาน และกำหนดเส้นทางการไหลภายในโรงงานได้อย่างเหมาะสม